

Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai
El. paštu info@enmin.lt;
sergej.garbar@enmin.lt;
aurimas.salapeta@enmin.lt

DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ PAKARTOTINIO DERINIMO

2025 m. spalio 31 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos energetikos ministerija (toliau – Ministerija) parengė ir pakartotinai pateikė išvadoms gauti Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 20¹ ir 20⁴ straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – AIEĮ projektas), Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 31, 41, 44, 67 ir 74 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – EEĮ projektas) ir Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 pakeitimo įstatymo Nr. XV-169 1 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (toliau kartu – Įstatymų projektai).

„Elektrum Lietuva“, UAB (toliau – Bendrovė) pastebi, kad pakartotinai teikiamais projektais iš esmės pabloginama nepriklausomų tiekėjų padėtis ir galimybės teikti konkurencingas paslaugas elektros energijos rinkoje. Toliau teikiame pastabas ir pasiūlymus dėl minėtų įstatymų projektų.

1. Dėl AIEĮ projekto.

1.1. Projekte siūloma pakeisti 20¹ straipsnio 2 dalies 4 punktą ir jį išdėstyti taip:

„4) gaminančio vartotojo per kaupimo laikotarpį suvartotos elektros energijos kiekį viršijantis į elektros tinklus patiektas elektros energijos kiekis į kitą kaupimo laikotarpį nėra perkeliamas, už šį kiekį energijos tiekėjas gaminančiam vartotojui kompensuoja iš anksto tarpusavio sutartyse nustatyta tvarka ir sąlygomis, **taikant ne žemesnį nei gaminančių vartotojų kaupimo laikotarpiu į elektros tinklus patiektos elektros energijos biržos kainos, susiformavusios Lietuvos kainų zonoje gaminančių vartotojų elektrinių elektros energijos gamybos valandomis, svertinį vidurkį, kurį apskaičiuoja elektros energijos tiekėjas, remdamasis elektros energijos biržos kainų, susiformavusių Lietuvos kainų zonoje, duomenimis ir gaminančių vartotojų, su kuriais yra sudaręs elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį, elektros energijos gamybos duomenimis.** <...>“

Aiškinamajame rašte nurodyta, kad siekiant užtikrinti gaminančių vartotojų teisėtus lūkesčius į teisingą atlygį, siūloma nustatyti, jog elektros energijos tiekėjas gaminančiam vartotojui kaupimo laikotarpio pabaigoje už nesusigražintą elektros energijos kiekį kompensuoja pagal vidutinę elektros energijos kainą rinkoje, kuri vyravo elektros energijos gamybos metu.

Šiuo metu kompensavimo vertės apskaičiavimą tiekėjai taiko skirtingai, pagal tarpusavio sutartyse, sudarytose su gaminančiais vartotojais, nustatytas sąlygas. Bendrovės vertinimu, siūlomas reguliavimas yra ydingas dėl toliau nurodytų priežasčių:

- 1) **Pažeidžiamas sutarčių laisvės principas.** Civiliniame kodekse yra aiškiai įtvirtintas sutarčių laisvės principas, kuris reiškia, kad sutarties sąlygas šalys nustato savo nuožiūra, išskyrus atvejus, kai tam tikras sutarties sąlygas nustato imperatyviosios teisės normos. Siūlomi pakeitimai eliminuoja šalių derybų laisvę, nes įstatymu nustatoma privaloma kompensacijos apskaičiavimo formulė, nepaliekant galimybės tiekėjui ir gaminančiam vartotojui susitarti dėl kitokio kompensavimo būdo. Priėmus siūlomus pakeitimus sutarčių laisvės principas būtų pažeistas.
- 2) **Toks reguliavimas prieštarauja nepriklausomo tiekimo rinkos liberalizavimo tikslams.** Elektros energetikos įstatyme aiškiai įtvirtinta nuostata, kad asmenų, veikiančių elektros energijos rinkoje ar atskiruose jos segmentuose, parduodamos elektros energijos ir (ar) teikiamų paslaugų kainos nereguliuojamos. AIEI projekte numatytas pakeitimas, nustatantis kompensacijos dydžio apskaičiavimą, iš esmės reiškia valstybinį kainų reguliavimą, kuris prieštarauja ES vidaus elektros rinkos direktyvos (ES) 2019/944 nuostatai, kad „*Tiekėjai gali laisvai nustatyti kainą, kuria jie tiekia elektros energiją vartotojams.*“ Taigi valstybės nustatomas kompensacijos apskaičiavimo mechanizmas neatitinka rinkos ekonomikos sąlygų, riboja tiekėjų, atėjusių į liberalizuotą rinką, veiklą, sukuriama sąlygos tiekėjams patirti papildomus kaštus ir galimus nuostolius dėl gaminančių vartotojų.
- 3) **Siūlomas reguliavimas prieštarauja konkurencijos ir proporcingumo reikalavimams.** Pagal ES Elektros energijos vidaus rinkos direktyvą (2019/944) valstybės narės turi užtikrinti sąžiningas ir konkurencingas rinkos sąlygas, nesudarant dirbtinių kliūčių tiekėjų veiklai. Nustatant vienodą privalomą kompensacijos formulę visiems tiekėjams, eliminuojamas

konkurencinis elementas. Siūlomas reguliavimas galimai pažeidžia ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 str., kuris numato, kad „Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmenine iniciatyva ir sąžininga konkurencija“. Valstybė gali reguliuoti ūkinę veiklą tik tiek, kiek tai būtina svarbiems visuomenės interesams (pvz., viešajam saugumui, aplinkos apsaugai, vartotojų interesų apsaugai). Šis pakeitimas nėra būtinas tokiems tikslams pasiekti – tiekėjai jau dabar yra įpareigoti laikytis aiškių rinkos ir vartotojų apsaugos taisyklių, o sutartiniai santykiai su gaminančiais vartotojais yra **komercinio pobūdžio**, todėl valstybės įsikišimas būtų **neproporcingas**.

- 4) **Siūlomu reguliavimu sudaromos nevienodos ir galimai diskriminuojančios kompensavimo sąlygos.** Galiojančio AIEĮ 20¹ straipsnio 2 dalies 4 punkte nustatyta, kad *„Garantinio tiekimo atveju, kai gaminančio vartotojo per kaupimo laikotarpį į elektros tinklus patiektos elektros energijos kiekis viršija suvartotos elektros energijos kiekį, skirstymo tinklų operatorius gaminančiam vartotojui kompensuoja už faktinį, bet ne didesnį kaip 5 procentų, gaminančio vartotojo per kaupimo laikotarpį arba nuo garantinio tiekimo pradžios, jeigu garantinis tiekimas vykdomas trumpiau, negu nustatytas kaupimo laikotarpis, patiektą elektros energijos kiekį Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos nustatyta tvarka apskaičiuota elektros energijos kaina.“* Taigi garantinio tiekimo atveju operatoriaus kompensuojama dalis gaminantiems vartotojams yra ribojama 5 procentais. Tuo tarpu AIEĮ projekte siūlomas kompensacinis mechanizmas nenumato jokios viršutinės ribos, tokiu būdu sudarant nelygiavertes galimybes nepriklausomiems tiekėjams padengti dėl gaminančių vartotojų atsiradusius nuostolius.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašome atsisakyti AIEĮ projekte siūlomo 20¹ straipsnio 2 dalies 4 punkto pakeitimo kaip nepagrįsto ir neproporcingo, ir palikti galimybę tiekėjams nustatyti kompensavimo vertės apskaičiavimą sutartyse su gaminančiais vartotojais.

2. Dėl EEĮ projekto.

2.1. Projekte siūloma papildyti įstatymą 41 straipsnį 9 dalimi ir nustatyti, kad „tiekėjas, teikiantis šio įstatymo 74 straipsnio 2 dalies 9 punkte nurodytas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas, vadovaudamasis Tarybos nustatyta tvarka ir

sąlygomis, kiekvienais metais ne vėliau kaip iki einamųjų metų birželio 1 dienos Tarybai pateikia ataskaitą, susijusią su gaminančių vartotojų, kuriems taikomi Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 2 dalyje nurodyti elektros energijos kiekio apskaitos principai, per praėjusius kalendorinius metus į elektros tinklus patiekto ir suvartoto elektros energijos kiekio, neviršijančio į elektros tinklus patiekto elektros energijos kiekio, vertės užtikrinimu, ir nepriklausomo auditoriaus ataskaitos patikros išvadą.“

Taip pat siūloma pakeisti 67 straipsnio 14 dalį, numatant, kad „gaminančių vartotojų sukuriama nauda elektros energetikos sistemai vertinimą ne vėliau kaip iki einamųjų metų birželio 1 dienos atlieka Taryba, vadovaudamasi Tarybos nustatytais sąlygomis ir tvarka, įvertinant, bet neapsiribojant, gaminančių vartotojų daromą poveikį elektros energijos vidutinių biržos kainų ir biržos kainų tikruoju laiku pokyčiui, perkrovų pajamoms ir gamintojų nuostoliams bei remiantis tinklų operatorių pateikta informacija.“

Pasisakant dėl šių nuostatų, pastebėtina, kad:

- 1) Tiekėjų ataskaitų pateikimo ir Tarybos atliekamas ataskaitų vertinimo data yra ta pati, t. y. einamųjų metų birželio 1 d., todėl kyla klausimas, ar šios datos yra nurodytos tinkamai, ir ar jų nereikėtų tikslinti.
- 2) Įstatymo projektas numato, kad „gaminančių vartotojų sukuriama nauda elektros energetikos sistemai vertinimą ne vėliau kaip iki einamųjų metų birželio 1 dienos atlieka Taryba, vadovaudamasi Tarybos nustatytais sąlygomis ir tvarka“. Aiškinamajame rašte nurodyta, kokius įgyvendinamuosius teisės aktus turės parengti Taryba: Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje kainos nustatymo metodikos pakeitimus; ir reikalavimus auditoriaus patikrinimui dėl nepriklausomų tiekėjų ataskaitų, susijusių su gaminančių vartotojų, kuriems taikomi Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 2 dalyje nurodyti elektros energijos kiekio apskaitos principai, per kaupimo laikotarpį į elektros tinklus patiekto ir suvartotos elektros energijos kiekio, vertės užtikrinimu. Taigi iš šios nuostatos nėra aišku, kokiame teisės akte bus nustatytos EEĮ projekto 67 str. 14 dalyje minimos sąlygos ir tvarka, taip pat nėra aišku, ar Taryba apskritai yra įgaliota tvirtinti EEĮ minimas sąlygas ir tvarką. Be to, siūlytina įvertinti, ar šios sąlygos ir tvarka neturėtų būti tvirtinamos aukštesnės institucijos (pvz., Energetikos ministerijos), o ne pačios Tarybos.

- 3) Kvestionuotina ir minėtos nuostatos dalis, kurioje nurodoma, kad vertinimas bus atliekamas, įvertinant, bet neapsiribojant, gaminančių vartotojų daromą poveikį elektros energijos vidutinių biržos kainų ir biržos kainų tikruoju laiku pokyčiui, perkrovų pajamoms ir gamintojų nuostoliams <..>“. Šioje nuostatoje kalbama apie gaminančius vartotojus, tad siūlytina įvertinti, ar čia nėra klaidos.

2.2. Siūloma papildyti 67 straipsnį 16 dalimi ir nustatyti, kad Taryba viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainą, kurią moka šio įstatymo 74 straipsnio 4 dalies 4 punkte nurodyti asmenys, nustato atsižvelgdama į finansinį poveikį elektros energijos tiekėjams ir garantiniam elektros energijos tiekėjui, vadovaujantis šio įstatymo 41 straipsnio 9 dalyje pateikta informacija. Ši kaina negali būti didesnė kaip 0,01 euro (be PVM) už 1 kWh į elektros tinklus patiektos elektros energijos. Kainos dalis, kuria viršijama 0,01 euro (be PVM) už 1 kWh, proporcingomis dalimis paskirstoma tarp elektros energijos tiekėjo ir šio įstatymo 74 straipsnio 4 dalies 1–3 punktuose nurodytų asmenų.“

Atkreiptinas dėmesys į esminį Įstatymų projektų tikslą – pakeitimais siūloma nustatyti, kad lėšos už viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimą, surinktos iš gaminančių vartotojų, būtų išmokamos elektros energijos tiekėjams proporcingai jų patirtam neigiamam elektros energijos, apskaitytos taikant Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 2 dalyje nurodytus elektros energijos kiekio apskaitos principus, vertės rezultatui. Taigi Bendrovės vertinimu, kainos dalis, kuria viršijama 0,01 euro (be PVM), neturėtų būti paskirstoma tarp tiekėjo ir įstatymo 74 straipsnio 4 dalies 1–3 punktuose nurodytų asmenų. Be to, nėra aišku, kaip nustatomos atitinkamų dalių „proporcijos“. Todėl siūlome pašalinti elektros energijos tiekėją iš EEĮ 67 straipsnio 16 dalies paskutinio sakinio.

2.3. Dėl EEĮ projektu siūlomo kompensacinio mechanizmo atitikties ES reikalavimams.

Galiojančio EEĮ 74 str. 1 d. nustatyta, kad „*Vyriausybė, vadovaudamasi viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje ir užtikrindama konkurencingą viešuosius interesus atitinkančias paslaugas teikiančių asmenų atrankos procedūrą, vadovaudamasi Vyriausybės nustatyta atrankos procedūrų vykdymo tvarka, gali įpareigoti rinkos dalyvius teikti viešuosius interesus atitinkančias paslaugas elektros energetikos sektoriuje, nediskriminuodama šių rinkos dalyvių jų teisių ar įsipareigojimų požiūriu.*“

EEI įgyvendina Direktyvą (ES) 2019/944, kurios 9 straipsnio 2 dalis numato, kad nustatant viešųjų paslaugų teikimo įpareigojimus, susijusius su saugumu, įskaitant tiekimo saugumą, tiekimo reguliarumu, kokybę ir kainą, bei su aplinkos apsauga, įskaitant energijos efektyvumą ir klimato apsaugą, **įpareigojimai turi būti aiškiai apibrėžti, skaidrūs, nediskriminaciniai, juos turi būti galima patikrinti, jie turi užtikrinti ES elektros energijos įmonėms vienodas galimybes teikti paslaugas nacionaliniams vartotojams.**

Antra, vadovaujantis Direktyvos (ES) 2019/944 9 straipsnio 2 dalies nuostatomis, VIAP įsipareigojimai turi būti nustatyti *vadovaujantis bendros ekonominės svarbos interesais, kurie gali būti susiję su saugumu, įskaitant tiekimo saugumą, reguliarumą, kokybę ir kainą, bei su aplinkos apsauga, įskaitant energijos vartojimo efektyvumą, atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir klimato apsaugą.* Kaip pripažįsta Lietuvos saulės energetikos asociacijos atstovai, planuojamas modelis neskatina gaminančių vartotojų prisidėti prie elektros tinklo stabilumo¹, kas papildomai kelia abejonių dėl atitikties Direktyvos (ES) 2019/944 9 straipsnio 2 dalyje įtvirtintiems VIAP nustatymo tikslams ir reikalavimams.

Trečia, valstybei informavus Europos Komisiją apie tokias VIAP priemones, kaip to reikalauja Direktyvos (ES) 2019/944 preambulės 26 p. ir 9 straipsnio 4 dalis, Europos Komisija galėtų kelti klausimus dėl nurodyto kompensavimo mechanizmo atitikties Direktyvos (ES) 2019/944 9 straipsnio reikalavimams. Taigi turėtų būti nustatytas nekvestionuotinas ir kaip įmanoma paprastesnis teisinis mechanizmas, kaip kompensuoti tiekėjų patiriamus nuostolius dėl dvipusės apskaitos modelio taikymo ir užtikrinti visos sistemos stabilumą.

2.4. Dėl kitų EEI projekto nuostatų. Siekiant teisinio aiškumo, siūlome patikslinti toliau nurodytas nuostatas:

1) Iš 67 straipsnio 15 dalies pakeitimo nėra aišku, ką norima pasakyti formuluote, kad „Tarybos nustatyta kaina, kurią moka šio įstatymo 74 straipsnio 4 dalies 1–3 punktuose nurodyti asmenys, atitiktų gaminančių vartotojų sukuriamą naudą elektros energetikos sistemai.“ Ar tai reiškia, kad kaina būtų lygi sukuriamai naudai elektros

---

¹ „Žinoma, toks modelis neskatina gaminančių vartotojų prisidėti prie elektros tinklo stabilumo (pavyzdžiui, įsirengiant elektros energijos kaupiklius, derinant savo vartojimą su elektros pasiūla ir pan.), bet, LSEA nuomone, kol kas tai nėra blogai, o laikui bėgant situacija tikrai pasikeis“, – „Delfi“ komentavo Saulės energetikos asociacijos prezidentas Andrius Karazinas. Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/verslas/energetika/elektra-gali-brangti-visiems-ivertino-ministerijos-siulyma-del-saules-elektriniu-120166374>

energetikos sistemai, pvz., jeigu sukuriama nauda yra 1 mln. eurų, tai ir nurodytų asmenų mokėtina kaina turėtų būti 1 mln. eurų?

2) 74 straipsnio 2 dalies 9 punktą, paaiškinant, kaip turėtų būti suprantama nuostata dėl „tos pačios (tolygios) vertės“ užtikrinimo².

3. Dėl Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 pakeitimo įstatymo Nr. XV-169 1 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto.

Šiame projekte siūloma, kad gaminantiems vartotojams už atgautą elektros energijos kiekį būtų taikomas garantinio tiekimo kainos koeficientas, atspindintis garantinio tiekėjo veiklos sąnaudas. Siūloma, kad buitiniams gaminantiems vartotojams būtų taikomas 0,25, o nebuitiniams – 0,15 koeficientas. Aiškinamajame rašte nurodyta, kad siūlomi koeficientai atspindi tik garantinio tiekėjo veiklos sąnaudas, kurios išlieka nepriklausomai nuo to, kieno elektros energija yra vartojama (vertinant nuosavybės teisę atgaunama savo ar ne savo) ir nepriklausomai nuo elektros energijos kilmės (iš kokių šaltinių buvo pirktas). Ministerijos nuomone, siūlomas teisinis reguliavimas užtikrins sąnaudų pagrįstumą, garantinio tiekėjo veiklos neutralumą ir proporcingą paslaugų kaštų paskirstymą tarp visų elektros rinkos dalyvių. Papildomai siūloma taikyti didesnį garantinio tiekimo kainos koeficientą vartotojams, kurie garantiniame tiekime išlieka ilgiau kaip šešis mėnesius, taip skatinant vartotojus aktyviau pasirinkti nepriklausomus tiekėjus ir garantinį tiekimą naudoti tik kaip laikiną priemonę.

Pažymėtina, kad vienas iš bendrųjų principų, kuriais grindžiami elektros energetikos sektoriaus veiklos valstybinis valdymas, reguliavimas, priežiūra ir kontrolė, yra nediskriminavimo, skaidrumo ir teisinio tikrumo, taip pat konkurencijos tarp rinkos dalyvių. EEĮ 49 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad valstybė, be kita ko, užtikrina, kad vartotojai **nebūtų diskriminuojami sąnaudų, pastangų ir laiko požiūriu**.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad siūlomas reguliavimas pažeidžia diskriminacijos draudimo principą, suteikdamas garantiniam tiekėjui neteisėtą konkurencinį pranašumą. Nepriklausomi tiekėjai neturi galimybės taikyti analogiškų priedų ar mokesčių savo klientams, todėl susidaro nelygi konkurencinė aplinka: garantinis tiekėjas gauna

---

² „9) tiekėjų veikla, susijusi su pareiga gaminantiems vartotojams, kuriems taikomi Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 2 dalyje nustatyti elektros energijos kiekio apskaitos principai, užtikrinti ta pačią (tolygią) per kaupimo laikotarpį, nurodytą Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 2 dalies 1 punkte, į elektros tinklus patiektos ir iš elektros tinklų suvartotos elektros energijos kiekio, nevirsijančio į elektros tinklus patiekto kiekio, verte.“

kompensaciją už sąnaudas per įstatymu nustatytą koeficientą, tuo tarpu nepriklausomas tiekėjas turi šias sąnaudas padengti iš savo pajamų, kurios neperkeliamos vartotojui.

Be to, dėl koeficiento įvedimo gaminantys vartotojai, patekę į garantinį tiekimą, būtų skatinami kiek įmanoma greičiau pasitraukti iš garantinio tiekimo režimo. Tokiu būdu nepriklausomų tiekėjų problemos, susijusios su gaminančiais vartotojais, ne tik nesumažėtų, bet dar padidėtų. Taigi toks siūlymas iš esmės prieštarauja Įstatymų projektų tikslui – sumažinti tiekėjų patiriamus kaštus, nes šiuo konkrečiu pakeitimu tiekėjų patiriami nuostoliai išaugtų ne tik dėl balansavimo išlaidų, bet ir dėl kainų skirtumų.

Apibendrinant, Bendrovė laikosi pozicijos, kad siūlomas garantinio tiekimo kainos modelis, nustatant 0,15 ir 0,25 koeficientus gaminantiems vartotojams, ne tik diskriminuoja šią vartotojų grupę, bet ir iš esmės iškreipia konkurenciją elektros energijos tiekimo rinkoje, sukuria neteisėtą garantinio tiekėjo pranašumą, didina nepriklausomų tiekėjų balansavimo sąnaudas bei kelia ilgalaikį neapibrėžtumą rinkoje, kuris gali mažinti tiekėjų skaičių ir kelti kainas vartotojams. **Atsižvelgiant į tai, siūlome EEĮ pakeitimo projekte numatyti subalansuotą mechanizmą, kurio esmė – sudaryti galimybę visiems tiekėjams (nepriklausomiems ir garantinio tiekimo) taikyti atitinkamus koeficientus gaminantiems vartotojams. Toks mechanizmas atitiktų elektros energetikos rinkos bendruosius principus, ir leistų vienodai atlyginti visas tiek nepriklausomų tiekėjų, tiek garantinio tiekėjo sąnaudas, patiriamas dėl gaminančių vartotojų.**

4. Dėl įstatymų projektų įsigaliojimo neapibrėžtumo ir galimų alternatyvių sprendimų.

Ministerija aiškinamajame rašte nurodo, kad siūlomas kompensavimo mechanizmas gali atitikti valstybės pagalbos požymius, todėl apie planuojamus pakeitimus buvo informuota Europos Komisija, pradėtos diskusijos dėl poreikio suderinti šią schemą su Europos Komisija valstybės pagalbos kontekste. Atitinkamai, EEĮ projekte ir AIEĮ projekte siūloma nustatyti, kad nuostatos, susijusios su VIAP taikymu, įsigalioja 2026 m. balandžio 1 d., jeigu Europos Komisijos pritarimas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio 3 dalies nuostatas gaunamas iki 2026 m. balandžio 1 d., arba praėjus 2 mėnesiams po Europos Komisijos pritarimo gavimo dienos, jeigu Europos Komisijos pritarimas gaunamas po 2026 m. balandžio 1 d. Įstatymų projektuose numatyta, kad Lietuvos Respublikos energetikos ministerija nedelsdama informuoja

Teisės aktų registro tvarkytoją apie šio įstatymo įsigaliojimo datą po Europos Komisijos pritarimo gavimo dienos.

Pastebėtina, kad valstybės pagalbos schemas derinimas su Europos Komisija gali užtrukti apie vienerius metus ar net ilgiau, tad kyla nemažai klausimų, susijusių su galima įstatymų įsigaliojimo data (pvz., jei EK pritarimas būtų gautas 2026 m. liepos mėn., tai įstatymų projektai įsigaliotų tik 2026 m. spalio mėn.) bei pasirengimu jų įgyvendinimui. Be to, aktualus ir įgyvendinamųjų teisės aktų, kuriuos turės priimti Vyriausybė, Energetikos ministerija ir Taryba, parengimas, nes kol šie teisės aktai nėra priimti, lieka visiškai neaiški nei kompensacijų tiekėjams mokėjimo tvarka, nei VERT nustatoma gaminančių vartotojų sukuriamos naudos elektros energetikos sistemai vertinimo tvarka. Taip pat neaišku, koku būdu tiekėjai sužinos apie Europos Komisijos pritarimo gavimą ir atitinkamai apie įstatymų projektų įsigaliojimą.

Taigi siūlomas tiekėjų nuostolių kompensavimo mechanizmas būtų nesavalaikis ir priklausantis nuo to, ar ir kada Europos Komisija patvirtintų kaip suderinamą valstybės pagalbą. Be to, net gavus Europos Komisijos pritarimą dėl siūlomos schemos laikymo VIAP, tokie įsipareigojimai turi būti ribotos trukmės, remiantis Direktyvos (ES) 2019/944 preambulės 23 p. ir 9 straipsnio 2 dalimi. Tad vėlgi kyla pagrįstų abejonių, ar būtent toks mechanizmas būtų tinkamas spręsti dvipusės apskaitos modelio ir susijusių nuostolių problemą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, **Bendrovė siūlo svarstyti alternatyvius nuostolių kompensavimo mechanizmus, kurie nereikalautų Europos Komisijos dalyvavimo ir pritarimo (pvz., skirtingos kainodaros gaminantiems ir negaminantiems vartotojams taikymas) ir būtų kaip įmanoma greičiau sprendžiantys susidariusius didelius nepriklausomų tiekėjų nuostolius.** Bendrovės nuomone, įvertinus tai, kad VIAP schemos naudojimas yra riboto laiko, būtų tikslinga grįžti prie minties apie laipsnišką perėjimą prie grynojo atsiskaitymo modelio, užtikrinant investicijų į saulės šviesos energijos elektrines finansinį atsipirkimą visiems gaminantiems vartotojams ir visų rinkos dalyvių interesų suderinimą.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, Bendrovės vertinimu, pakartotiniam derinimui pateiktais įstatymų projektais nebus pasiektas įstatymų projektuose deklaruojamas tikslas – sumažinti tiekėjų patiriamus kaštus bei išlaikyti subalansuotą santykį tarp gaminančių vartotojų, tiekėjų bei viešojo intereso. **Priešingai - priėmus šiuos įstatymų projektus, būtų net pabloginta nepriklausomų tiekėjų padėtis palyginus su esama**

situacija, tiek dėl paties kompensacinio mechanizmo ydingumo ir jo veikimo neapibrėžtumo, tiek dėl jo patikimumo ir tvarumo. Tad kyla pagrįstas klausimas, ar tikslinga priimti tokį reguliavimą, kuris iš esmės nesprendžia tiekėjų keliamos problemos dėl gaminančių vartotojų patiriamų nuostolių kompensavimo.

Tam, kad būtų tinkamai įvertintos galimos siūlomo modelio rizikos ir kitos problemos sprendimo alternatyvos, prašome organizuoti tarpinstitucinį susitikimą aptarti šiame rašte išdėstytus klausimus.

Direktorė

Neringa Petrauskienė